

Петришина Д. А.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет

Півкіна О. А.,

здобувач вищої освіти факультету управління,
Ченстоховський політехнічний університет

Науковий керівник – **Дубініна М.В.**, д.е.н, професорка,
завідувачка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

СТРУКТУРНІ ДИСПРОПОРЦІЇ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ЯК ІНДИКАТОР ФІСКАЛЬНИХ РИЗИКІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах нестабільного економічного середовища вимагає переосмислення підходів до оцінки бюджетних ризиків. Ключовим індикатором спроможності громади виконувати свої функції стає структура її доходів, а саме співвідношення власних податкових надходжень та зовнішніх трансфертів. Tanzi V. та Schuknecht L. у своїх працях наголошують, що ефективність державного сектору та його здатність реагувати на кризові явища безпосередньо залежать від якості фіскальної політики та збалансованості розподілу ресурсів [1].

Аналіз фінансового стану сільських громад Миколаївської області за період 2021-2024 років виявляє критичні структурні зрушення, спричинені воєнними діями та загальним спадом економічної активності. Спостерігається стійка тенденція до заміщення власних доходів державними дотаціями, що фактично нівелює здобутки фінансової децентралізації. Зростання залежності від центрального бюджету створює загрозу втрати суб'єктності місцевого самоврядування при прийнятті рішень щодо локального розвитку.

Емпіричні дані підтверджують формування небезпечних диспропорцій у наповненні місцевих скарбниць. Згідно з інформацією, яку надає вебпортал «Відкритий бюджет», у досліджуваних громадах обсяг податкових надходжень скоротився з 450 млн грн у 2021 році до 320 млн грн у 2024 році, тоді як офіційні трансферти зросли більше ніж удвічі [3].

Така динаміка свідчить про реалізацію фіскального ризику втрати автономії, коли громада стає неспроможною самостійно фінансувати навіть захищені статті видатків без зовнішньої допомоги. Основний тягар наповнення бюджету лягає на податок на доходи фізичних осіб, надходження від якого є нестабільними через зростання безробіття та міграційні процеси. Звуження бази оподаткування, зокрема через зменшення надходжень від плати за землю та єдиного податку, посилює вразливість території до зовнішніх шоків.

Важливим аспектом є взаємозв'язок між фіскальною спроможністю громади та рівнем соціальної нерівності її мешканців. Ліпа та Єфименко зазначають, що фіскальна політика в Україні має слугувати інструментом

регулювання нерівності доходів, однак структурні перекося бюджетів перешкоджають виконанню цієї функції [4].

Дослідження демонструє пряму кореляцію між джерелами доходів бюджету та індексом Джині. Громади, у структурі доходів яких власні податкові надходження становлять понад 60%, характеризуються значно нижчим рівнем нерівності (індекс 0,34) порівняно з дотаційними територіями, де цей показник сягає 0,42. Це дозволяє використовувати моніторинг частки власних доходів як систему раннього попередження соціальної напруги.

Видаткова політика громад, що мають значні диспропорції у доходах, також набуває ознак ризикованості. Переважання поточних видатків на утримання апарату та соціальні виплати над капітальними інвестиціями призводить до консервації економічної відсталості. Кошти витрачаються на споживання, а не на розвиток інфраструктури, що у довгостроковій перспективі лише поглиблює залежність від зовнішніх впливів.

Варто наголосити на необхідності відновлення регуляторної функції місцевих бюджетів для стабілізації доходів населення. Johnson S. у своєму дослідженні підкреслює, що саме фіскальна політика на рівні місцевої громади відіграє вирішальну роль у регулюванні доходів та забезпеченні економічної справедливості [2].

Відновлення балансу дохідної частини бюджетів вимагає комплексу заходів, спрямованих на стимулювання місцевого підприємництва та легалізацію зайнятості. Лише через диверсифікацію джерел надходжень та зменшення частки трансфертів можна мінімізувати фіскальні ризики та забезпечити сталий розвиток територіальних громад у повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Tanzi V., Schuknecht L. Public Sector Efficiency and the Role of Fiscal Policy. *IMF Working Paper*. 2000.
2. Johnson S. The Role of Fiscal Policy in Regulating Incomes at the Local Community Level. *Journal of Public Economics*. 2015. Vol. 40, no. 5. P. 222–235.
3. Відкритий бюджет : вебпортал. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 17.11.2025).
4. Ліпа Г. В., Єфименко Т. О. Фіскальна політика як інструмент регулювання нерівності доходів в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. № 33 (2). С. 45–56.